

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תיק 1138852/4

ב"ה

בבית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו

לפני כבוד הדיינים:

הרב אחיעזר עמרני – אב"ד, הרב אפרים כהן, הרב יהודה יאיר בן מנחם

התובעת: ת"ז (ע"י ב"כ עו"ד אריאל שריג)

נגד

הנתבע: ת"ז (ע"י ב"כ עו"ד כרמית לוי)

הנדון: מזונות, מזונות

החלטה

הצדדים התגרשו זמ"ז כדמו"י בתאריך כט' שבט התשע"ח (14.2.18), ולהם בת אחת בת כשנה ו9 חודשים.

בפנינו בקשה לפסיקת מזונות הבת.

האב הינו אברך כולל המשלב עבודה עם לימודיו ובסך הכל משתכר 3,200 ₪. האם תובעת מזונות בסך 3,200 ₪ לחודש, והאב מבקש כי לא יחויב בסך הגבוה מ1,200 ₪.

בתיק מס' 1135281/1 העלה בית דינו כי חיובו של האב במזונות ילדיו עד גיל שש מוגבל עד כדי צרכיו ההכרחיים של הילדים בלבד, אולם מדין צדקה ניתן להוסיף ולחייב את האב עד כפי צרכיו הראויים של הילד על פי מה שהרגילוהו שהם מעבר לצרכיו הראויים:

"ועוד הבהיר הב"ש (סק"ה) שהחיוב הינו "כפי צרכן ולא לפי כבודו, כי דוקא לאשתו נותנים משום דדרשינן מקרא דעולה עמו וחייב לכבדה אבל לבניו אינו צריך ליתן אלא כדי צרכן". ועיין בדברי הרב חנינא וחסדא (ח"ג דף מה סוף טור א וראש טור ב) שכתב ששיעור המזונות על פי דברי הח"מ והב"ש הינו אך "כדי שיעור ההכרחי להם שלא יצאו רעבים מסעודתם".

וכן התבארו הדברים בשו"ת הרשב"ש (סימן תקב), כלשונו:

"ולעניין פסיקת מזונות הבת כפי מה שצריכה ולא כפי עושרו, יפה דנת, וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות אישות וכן היא בספר אבן העזר וכן הסכים הרב בעל מגיד משנה ז"ל דדוקא באשתו הוא דאמרינן עולה עמו ואינה יורדת."

אולם עיין גם בדברי מר"ן השו"ע (שם פב, ז וכן הוא ברמב"ם אישות כא, יח) שכאשר דן בחיוב האב במזונות ילדיו לאחר גיל שש, חיוב המיוסד על דיני הצדקה, שינה מלשונו המוכאת לעיל, ולא כתב שחיובו כפי צורכן אלא שחיובו נקבע על פי "הראוי לה", כלשונו הזהב:

"הבת אצל אמה לעולם, ואפילו לאחר ו'. כיצד, היה האב ראוי לצדקה, מוציאין ממנו הראוי לה בעל כרחו, וזנין אותה והיא אצל אמה".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וטעמו ונימוקו עמו דכאשר אנו דנים מדיני צדקה הרי יש לדאוג לתת לבת את הראוי לה, ולא כפי המינימום ההכרחי אלא די מחסורו אשר יחסר לו, כפי שמצאנו בהלכות צדקה (יו"ד רן, א) :

"כמה נותנים לעניים די מחסורו אשר יחסר לו... ואפילו אם היה דרכו לרכוב על סוס ועבד לרוץ לפניו, כשהיה עשיר והעני – קונה לו סוס ועבד וכו' ולכן צריך ליתן לכל אחד ואחד כפי מה שצריך וכו'."

נמצא שכאשר דנים אנו בחיובו של האב במזונות ילדיו עד גיל שש חיוב שאינו מיוסד על דיני צדקה, כי אז החיוב מוגבל עד כדי צרכיו של הבן בלבד, אולם כאשר דנים אנו בחיוב האב במזונות ילדיו אחר גיל שש, חיוב המיוסד על דיני צדקה, כי אז היקף החיוב הינו רחב יותר, ונקבע על פי הכלל האמור בדיני צדקה, די מחסורו של הילד. וממילא ברור הוא שכאשר האב אמיד וניתן להשית עליו חיוב מזונות מדין צדקה הרי שגם חיובו במזונות ילדיו עד גיל שש הינו רחב יותר מהחיוב לגיל זה מעיקר הדין."

בנדון שבפנינו גם האם עובדת ומשתכרת, ומשום כך למרות שאת חיוב המזונות ההכרחיים יש להטיל אך על האב, כפי המבואר בפוסקים (שו"ע אבה"ע"ז עא, א ומשם בארה), יש לדון על מי מוטל החיוב הנוסף אשר שורשיו נעוצים בדיני צדקה.

דהנה כבר ביארו לנו רבותינו הפוסקים כי פעמים שיש להטיל את חיוב מזונות הילדים על כתפי האם, וכפי שמצאנו לרבנו ירוחם (מישרים נתיב כג חלק ה) שכאשר האב אינו מוצא מינקת לבנו או שאין לו יכולת לשלם למינקת, מחייבים את האם להניק את בנה, וז"ל :

"נתגרשה אינו כופה דוקא כשמוצא מניקה אבל אינו מוצא או שאין לו שכר המניקה כופה ומניקתו אפילו אינו מכירה".

ומר"ן הב"י הביאו בסי' פב' בסתמא וללא כל חולק, והרמ"א (שם) הביאו בשם י"א שאם אין לאב ממון כדי לשכור מינקת כופין את האם להניק, כלש"ה :

"וי"א הא דגרשה אינה מחוייבת להניק אם אינו מכירה, היינו כשמוצא מינקת אחרת ויש לו להשכיר, אבל אם אין לו, כופה אותה ומניקתו (ר"י)".

והגם שהח"מ (סק"מ) והב"ש (סק"ו) הקשו על דברי ר' ירוחם הרי הרמ"א והב"י הביאוהו בלי חולק, וכבר יישבם בעזר מקודש.

ועיין גם בספר לך שלמה (אבה"ע סי' יב) שכתב שדברי מר"ן אינם אלא במקום שהאב יכול למצוא מינקת אחרת ולשלם את שכרה, אך במקום שאין לאב לשלם את שכר המינקת כופים את האם להניקו בחינם משום סכנת הולד, והביא שכ"כ גם הרמ"א בשם י"א, וביאר שאין כוונת הרמ"א לומר שיש מחלוקת בינו לבין מר"ן אלא "שלפעמים כותב מור"ם ז"ל י"א אע"ג דלא פליג על מר"ן וכמ"ש הרב שדי חמד בכללי הפוסקים סי' יד ס"ו".

דברים אלה מקבלים משנה תוקף כאשר דנים אנו על חיובי מזונות מדין צדקה, שאז יש מקום רחב להטיל את החיוב הזה גם על כתפי האם. כך מצאנו לאב"ד טריפולי הרב מעשה רקח (רמב"ם אישות כא, טז) :

"ואם לא רצתה האם וכו'. הרמ"ך בכ"י השיג על רבינו וז"ל ולכאורה יפה השיג דהא בעיקר מצות הצדקה נראה שהאשה חייבת כמו האיש דהא מצות עשה שלא הזמן גרמא היא וגם בריש קדושין ד"ח אמרינן התקדשי לי בככר זה ותנהו לעני וכו' אינה מקודשת דאמרה ליה כי היכי דמחייבנא ביה אנא הכי מחייבת ביה את ע"כ, ואם איתא עדיפא מינה לימא ליה את הוא דמחייבת ביה ולא אנא, וכיון דפרנסת הקרובים נפקא לן מוחי אחיך עמך ודרשינן בספרי אחיך זה אחיך מאביך שאחייך מאביך קודם לאחייך מאמך וכו', וכל הפוסקים הזכירו חיוב הקרובים שקודמים לכל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אדם, א"כ נראה שהאשה חייבת בקרוביה ודאי והיא קודמת להרחוקים וכ"ש לבנה או לבתה וכ"ש כשהן קטני קטנים שאין ראויים אפי' לחזר על הפתחים, ואין להוכיח משכר ההנקה דאין לה להניקו בחנם דהתם הא איכא אב דקרוב טפי. ומלבד זה הרי מצינו לרבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"ה שכתב שאם אין לאב לשלם לה שכר ההנקה היא חייבת להניקו בחנם ע"ש, ובשלהי כ"ג ח"ה אמרינן דגבאי צדקה לוקחים מן הנשים דבר מועט דחזקתן שאינו שלהם וזה הטעם לא שייך אלא בנשואה אבל בגרושה או אלמנה דמדידהו הוי שפיר דמי, ... ויותר תמהתי על הה"מ ז"ל שכתב ע"ד רבינו אלה וז"ל זה ברור שלא מצינו חיוב לאשה בשום מקום והאב מצווה על בניו בכמה דברים ואין האשה מצווה ומהיכן נתחייבה בהם עכ"ל, ואם מצינו חיוב לאב יותר מהאם אינו אלא בלימוד התורה דהאשה פטורה מדכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם וכיוצא בו, אבל לענין הצדקה ולפרנס את קרוביה ובניה היכא דליכא אב מהיכא תיפוק לן למפטרה, ... עוד אני תמיה ממ"ש רבינו פ"ז ופ"ח דמתנות עניים כמה עשין וכמה לאוין על המעלים עיניו מן הצדקה דאיך יתכן לומר דהאשה פטורה מכולם ובשלמא באשה נשואה או פנויה בבית אביה אפשר לומר דאין חייבת משום דאין לה ומה שקנתה אשה קנה בעלה וכ"ש בבת לגבי אביה אך באלמנה וגרושה אם יש לה מי פוטר אותה, גם ראיתי לרי"ר נתיב כ"ג ח"ה שכתב שאם אין לאב לשלם לה שכר ההנקה היא חייבת להניקו בחנם, הגם דהרח"מ סי' פ"ב חולק עליו מפני שנמשך אחר דברי רבינו ועל צד הדוחק אפשר דדברי רבינו איירי באין לה לזוננו ומכ"ש בכל מכל ומ"מ כעת צל"ע. שוב עלה בדעתי לומר דאולי שאני אשה דרוצה להנשא דיותר משהאיש רוצה וכו' וגם רבינו כתב בפט"ו דין ט"ז דלא תשב אשה בלא איש וכו' ואם תפרנס הבן ימנעו האנשים להנשא עמה מכח משאת הבן וגם אם היא עשירה אין חפץ לאדם לסבול גידול בנים אחרים וזהו דרך טבע ופשוט, והה"נ דאם היא עשירה תתן לו לפי עושרה באותה העת לבד ושוב משלכת אותו לקהל ואפשר שזה רמזו רבינו במ"ש ואם לא רצתה האם שיהיו בניה אצלה כלומר אצלה לא יהיו אלא משלכת אותם לקהל אבל הה"נ שהיא חייבת ליתן להם כפי ממונה בעת ההיא, ודו"ק כי נלע"ד נכון מאד".

וכן העלה גם נינו הרב ויקרא אברהם אדאדי (חלק אבן העזר סימן יז) שהעמיד את דברי הרמב"ם רק בדין חיוב ולא בדין צדקה, אך העלה פשוט שכאשר אין לאב גם האם מחויבת מדין צדקה :

"ולפ"ז מ"ש הרמב"ם בפ' כ"א מה"א ואם לא רצתה שיהיו בניה אצלה אחר שגמלתן אחד זכרים ואחד נקבות הרשות בידה ונותנת אותם לאביהם או משלכת אותם להקהל אם אין להם אב, וכתב המ"מ שם וזה ברור שלא מצינו בשום מקום חיוב לאשה והאב מצווה על בנו בכמה דברים ואין האשה מצווה והיכן נתחייבה בהם, וכלשון זה כתב הטור וש"ע והלבוש סי' פ"ב והא ודאי הרמב"ם איירי במ"ש ומשלחת אותם להקהל כמי שאין לו קרוב הראוי ליורשו דאמיד, וא"כ אפוא היא חייבת בו דומיא לאחיק מאמך אף על גב דאינו ראוי ליורשו כיון דליכא אח מאב הוא חייב בו כמוכן מלשון ספרי אחיק מאמך קודם לאחיק מאמך דוקא לענין קדימה, דהרמב"ם לדינא קאמר כיון דאין האם יורשת אותו אינה חייבת בו מן הדין רק מתורת צדקה, וסתם הדברים משום דסתם אשה אין לה ממון, ובפרט אם נישאת שרשות אחרים עליה. וכן מצאתי למז"ה בספרו מעשה רקח ח"ב הנד"מ שהשיב כן על מה שהקשה הרמ"ך בזה על רבינו שכתב ומשלכת אותם להקהל וכן ראיתי להפ"ח בליקוטיו להרמב"ם שם שכתב מהראב"ח ממ"ש בפ' גט פשוט בעובדא דמשה בן עזרי וכמ"ש בנדרים דף ס"ה ע"ב כל הנופל אינו נופל על הגבאי תחילה ובמ"ש א"ש וי"ל עליו איך לא הזכיר מלשון ספרי הנז', וא"נ י"ל ומשלכת אותם להקהל לאו דוקא אלא ר"ל שהיא פטורה ממנו מן הדין וגם מתורת צדקה אם המצא ימצא קרוב הראוי ליורשו דאמיד והקהל הם יטפלו לחקור ולדרוש ואם לא מצאו ויכולין לכוף אותה בתורת צדקה אין ה"נ, ועפ"י יתורץ מה שהקשה הרב חלקת מחוקק ספ"כ ס"ו על מ"ש מור"ם שם אבל אם אין לו כופה ומניקתו דלא ידע טעם לדין זה דבמה נתחייבה היא יותר משאר נשים ולמה לא יתנו לה ב"ד שכר היניקה כשם שהדין נותן שהב"ד מפרנסים להולד אחר שגמלתו ע"כ דבפרנסה נמי אם היא אמידא ואין כאן קרוב הראוי ליורשו אמיד

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הוא חייבת וגבי חלב היא אמידא בזה. ואל אל-הים הוא יודע שאח"ך מצאתי להרב יהונתן בספרו בן אהובה שכן כתב".

וכ"כ הבני אהובה (אישות כא, טז), וכן העלו להלכה הרב בית מאיר, והביא גם בפת"ש (סק"ג), והרב ישכיל עבדי (אבה"ע ח"ו סי' לח), שכאשר האב אינו אמוד לזון את בניו יש להטיל את החיוב גם על כתפי האם.

והנה מצאנו למו"ר ר"י מרכז הרב וחבר ביה"ד הרבני הגדול (פד"ר ח"ט עמ' 263) הגר"ש ישראלי זצ"ל שהורה כי כאשר באים אנו לחיוב מדיני צדקה יש לשקול לשתף בחיוב המזונות את שני הצדדים, האב והאם, וכל"ה:

"אכן חיוב נוסף יש על האב לזון את הבנים מדין צדקה, והוא כמבואר בסי' ע"א: ... אם היה אמיד שיש לו ממון הראוי ליתן צדקה המספקת להם מוציאים ממנו בעל כרחו משום צדקה, וזנים אותם עד שיגדלו. פשוט הוא שבאמיד, חיוב זה משום צדקה שהוא ככל האמור בדיני צדקה (יו"ד סי' ר"נ): כמה נותנים לעני? – די מחסורו אשר יחסר לו. בזה צריך לדון לפי הרגל הבן, שזה בגדר אשר יחסר לו. וגם בפחות מבן שש האב חייב בזה נוסף על חיובו מכוח התקנה וכו"ל.

אכן, כשזה מדין צדקה יש לברר גם את אפשרויותיה של האם, שכן גם האשה מחוייבת מדין צדקה. ובמקרה שגם היא אמידה יש לדון על חלוקה נאותה של חיוב זה שמדין צדקה שעל האב והאם כאחד. במקרה דנן, שהילד כבר למעלה משש, אין החיוב מכוח התקנה אלא מדין צדקה בלבד".

ודבריו עולים בקנה אחד עם דברי מו"ר ר"י מרכז הרב והרה"ר לישראל הגר"א שפירא זצ"ל (מנחת אברהם ח"ג סי' ה):

"ולפי"ז נראה דאפילו בכך לפני שש ואביו אמיד הרי לו יהא דיש כאן חיוב מצד תקנה ומצד תקנה אין לכופף רק כשיעור הפחות אבל דין צדקה דאיתא בכך לאחר שש הוא קיים ועומד גם בכך לפני שש דמחמת זה שיש גם

...

נראה לומר דאם כי התקנה שחייבו לאב לזון את בניו עד שש הותקנה רק לאב ולא לאם וכיון שלא הותקנה אין לחייב את האם באחריות מזון הבן אבל מה דכופין את האב באמיד לאחר שש לכאורה מצד הסברה אין בזה חילוק בין אב לאם שכיון שהחיוב הוא מכח צדקה הרי גם האם מחוייבת בצדקה ומכח זה מסתבר לכאורה דמה דמצינו בש"ס דבר זה באב דווקא הוא משום שבודרך כלל האב הוא שאמיד ויש לו נכסים לזון מהם אבל אשה בדרך כלל לא אמידה ואין בידה לפרנס את בנה אבל כשגם האם אמידה החיוב של צדקה מוטל גם עליה".

ועיין גם בדברי הרב משנה הלכות (חלק יז סימן סח).

ולענ"ד דבריהם פשוטים למבין, וודאי כי כאשר גם האם מתפרנסת ויכולה ליטול חלק במזונות ילדיה והטלת מלא החיוב על כתפי האב עלולה לפגוע בו במידה חמורה ולהקשות עליו את התנהלותו הכלכלית, יש לשקול לחייב גם את האם בשיעור מה ממה שיש לחייב את האב בתשלום מזונות מדין צדקה.

וראיתי למי שרצה להוכיח מהרב חוט השני (סי' ח) שדן בשאלה על מי מוטל לפרנס את בני המומר האם על אבי אמם או על אחי אביהם והעלה שהחיוב הוא על אחי אביהם, ומדבריו שם רצו להוכיח שחיוב המזונות מוטל על הקרוב יותר, היינו על אביו ולא על אמו.

ואחר בקשת המחילה, נראה שלא כך יש להבין את דברי הרב חוט השני, דהנה הרב שם כלל לא דן בחיוב האם, ופשטות הדבר הינו מפני שהאם כלל לא הייתה אמודה לזון את בניה, וכדרכן של

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

רוב הנשים באותן שנים, וכל ההתלבטות הייתה האם יש להקדים את חיובו של אחי האב שהם קודמים בדין ירושה לחיוב אבי האם, ועל כך השיב הרב שיש להקדים את חיוב היורשים, וכל"ה :

"שענין המזונות תולים יותר בירושה, ויש לי ראייה ברורה על זה מדאמרין בפרק החולץ דקאמר דידה נמי ממסמסא ליה בבצים וחלב, לא יהיב לה, לא יהיב לה בעל, ולתבעינהו ליורשים וכו', ומדפריך ולתבעינהו ליורשים ולא קאמר לקרובים ש"מ דהיורשים הם מחויבים לזונו וכו' וכיוצא בזה דקדק מהרי"ו בקיצור דיניו סי' י' דכל היכא שאין לתינוק משלו אין האם חייבת לזונו, ודקדוקו יש לדחות דדילמא איירי שאין לאשה ממון, וכן משמע שם דקאמר לא יהיב לה בעל, כלומר ומשלה אין לה ליתן כלום".

ומדבריו עולה בבירור שכאשר יש לאם הרי שיש להטיל את החיוב עליה, וכפי שדייק מלשון הגמרא. ומה שכתב שם שאין האם חייבת לזון את בניה ברור הוא שכוונתו לחיוב המזונות הבסיסי המוטל על האב ולא על האם. וראה עוד שם בדבריו שכתב :

"ומ"מ גם אבי האשה לא ינקה לגמרי שאע"פ שהחיוב מוטל יותר על היורשים מ"מ אינו חיוב גמור כמו חיוב האב לזון את בניו כשהם קטנים שהוא מחויב לזונם בכל מאמצי כוחו והקרובים אחרים כולם פטורים, ואפי' בחיוב מזונות בנים הקטנים אינו דהתם גוערין בו ומכלימין אותו אפילו אם אינו אמוד וכדאיתא בגמ' אבל אחר שאינו רוצה לזון קרוביו אע"פ שהוא קרוב יותר מזולתו וגם הוא יורש ודאי אין מכלימין אותו אם אינו אמיד ולכן אין החיוב מוטל אלא מדין שהוא נחשב קרוב יותר, וראוי להוציא ממנו צדקה יותר מזולתו והדבר תלוי ברשות הדיין להעריך עושר שניהם גם טיפול שניהם ובפרט טיפול האשה המוטלת על אביה גם כן מדין צדקה וכו'".

הרי לנו שהרב ז"ל לא תלה את כל הדין בירושה אלא כתב שגם אבי האשה למרות שאינו יורש לא ינקה מחיוב המזונות, ודבריו אלו עולים עם מה שכתב בראש דבריו "שענין המזונות תולים יותר בירושה", וכוונתו שיש לתת משקל גבוה יותר לענין הירושה אך אין זה המשקל המוכרח, ועל כן גם אבי האשה שאינו יורש מחויב במזונות, אלא שמן היורש יש להוציא "צדקה יותר מזולתו", ועל הדיין להעריך ולקחת בחשבון בכואו לחלק את נטל המזונות בין אחי האב לאבי האם גם בכך שאבי האם זן ומפרנס את בתו ועל כן יתכן ויש להקל מעליו מעט את חיובו (מדין צדקה) במזונות נכדיו.

ודברים אלו עולים כפתור ופרח אם לשונם של מו"ר הגר"ש ישראל זצ"ל שכתב "שיש לדון על חלוקה נאותה בין האב לבין האם, והלך במדויק בדרכו של הרב חוט השני שהטיל את החיוב על שניהם וכן יש לדייק מלשון הגר"א שפירא שכתב (שם) בדין חיוב הקרובים כי :

"ולא שיפטרו העשירים שמצד האם אלא שמטילים סכום יותר גדול על הקרובים שמצד האב".

ודון מינה ואוקי באתרין שגם כאשר אנו מחייבים את האם אנו מטילים סכום גדול יותר על האב.

וגם מה שהביאו שם מהרב כרם חמר זצ"ל (ח"א יו"ד סי' לב), המעיין בגוף השאלה והתשובה שם ייווכח דאיירי במקום שגם האב וגם האם נפטרו, ונדון השאלה סב אודות אבי אמם של היתומים שהיה מפרנסם וביקש להעביר את עול פרנסתם לדודם אחי אביהם, ועל כך כתב "להקדים קרובים מן האב הראויים לירש קודם זקנם אבי אמם", אך כלל לא קבע שיש להקדים את קרובי האב לאמם, ואין להוכיח מדבריו מאום לגבי כך, וככל אשר כתב הרב חוט השני. ומשום כך גם אין להוכיח דבר לגבי חיוב האם במזונות ילדיה מתשובת הרב חינוך בית יהודא (סי' קט), שכן גם המעיין שם בדבריו יוכח שאיש כל לא טען שהחיוב על האם, וייתכן שהאם גם היא נפטרה או שלא הייתה אמודה כדרכן של הנשים באותן דורות, ומי לידנו יתקע שכן היה פוסק גם אם האם הייתה אמודה לפרנסם, וכיצד זה נלמד מדבריו לנד"ד ?

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והנה כל שירד לעומקם של דברי הרשד"ם ישר יחזו פנימו שאין כל סתירה מדבריו לדרך זו, דהנה הרשד"ם (אבה"ע סו"ס קפא) דן באלמנה התובעת את בנה, יורש אביו, לתת לפרנסת נישואי בנותיה הלא הן אחיותיו, ועל כך כתב :

"... כל זה אני אומר אם הדבר ברור שלמך ירש מאביו אבל אם א"א להתברר ותובעים שיתן מנכסיו לפרנסת הבנות, אין כופין לו אלא דרך צדקה מבקשין ממנו כנ"ל גם אני אומר שמה שטוען למך שתתן אם הבנות כיון שהיא אמודה בנכסים, גם בזה אני אומר שהבל יפצה פיו למך כי לא מציינו חיוב בענין זה כלל אפי' בתורת צדקה כל זמן שיש לבת קרובים מן האב וכמ"ש פעם אחרת שאם אין לבת קרוב אמוד בנכסים לעשות עמהן חסד, אמה, אע"פ שהיא כנוכרית בעלמא לפי שהתורה אמרה או דודו או בן דודו יגאלנו, מ"מ קרא כתיב התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה וכו'".

הרי שרבנו הרשד"ם דן בחיוב הקרוב בפרנסת נישואי הבנות, כפי שמובהר בדבריו אף קודם לכן, ולכן כתב שאם אין הדבר ברור שהבן ירש את אביו אין כופין אותו לתת לפרנסת נישואי הבנות ורק מבקשים ממנו דרך צדקה, שכן מה דקי"ל (שו"ע יו"ד רנא, ד) שכופים אף את הקרובים לזון את שארי בשרם אין זה אלא כאשר שארי בשרם זקוקים למזונות, משא"כ כאשר מדובר בפרנסת נדוניה שכל מקורה אינה אלא בחיובו של האב להשיא את בתו, ובדין זה כלל לא חייבו את האם, כפי שבאר הר"ן על הרי"ף (קידושין), וזל"ה :

"ומהא משמע דכשם שהאב חייב להשיא בנו כך חייב להשיא בתו ובהא לא בעיא בגמר' ואיהי מנלן דלא מפקדא דכיון דדברי קבלה נינהו סברא היא דכי היכי דאשה פטורה מללמוד בנה ומלפדותו ומשום דאיהי לא מפקדא, להשיאו נמי פטורה כיון דלא מפקדא מפריה ורביה".

ועיין גם בדברי האבני מלואים (קיג, א) שכתב להוכיח כדעת המהרי"ל שאין לגבות לפרנסת נישואי הבנות מנכסי האם :

"להשיאו אשה מנ"ל דכתיב קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תתנו לאנשים בשלמא בנו בידו הוא אלא בתו בידו הוא הכי קאמר ניתן לה מידי ולבשיי' ולכסיי' כי היכי דקפצי עלייהו אינשי ע"ש. מוכח מזה דאשה אינה חייבת להשיא את בנה או בתה ועיקר תקנת פרנסה אינו אלא עישור נכסים במה שהעמידו על דברי תורה להשיא' את בנותיו והאשה אינה חייבת בכך.... ולכן נראין דברי מהרי"ל, שוב עיינתי בגוף התשו' למהרי"ל וכתב ז"ל אלא ודאי דוקא מנכסי האב יהיבין עישור דחייב להשיא את בתו כדילפי' מקחו לבניכם כו' ואת בנותיכם תתנו לאנשים כו' ע"כ ונראה שהן הן הדברים שכתבנו".

ובהכי תוצדק לשון המהרשד"ם שכתב שהאם כנוכריה היא לענין זה (ועל כן למד הוא את 'חיובה' מפסוק המורה עליה לרחם על יוצ"ח), ולכאורה קשה שכן אם המדובר במזונות הבנות נמצא הוא חולק חבל פוסקים גדול שכולם ס"ל שלכל הפחות כאשר אין לאב ולקרוביו יכולת לזון את שארי בשרם מוטלת חובה זו על האם, וכדברי ר' ירוחם (מישרים נתיב כג ח"ה), הביאו הב"י (אבה"ע סי' פב), ופסקו הרמ"א (שם סעי' ה), והגם שהח"מ (סק"מ) והב"ש (סק"ו) הקשו עליו הרי הרמ"א והב"י הביאוהו בלי חולק וכבר יישבם בעזר מקודש, וכן כתב גם בבית מאיר, והביא גם בפת"ש (סק"ג), וכ"כ הבני אהובה (אישות כא, טז), והרב ישכיל עבדי (אבה"ע ח"ו סי' לח), כמו כל אותם פוסקים שהבאנו לעיל כדי שלא להשוות את רבנו המהרשד"ם חולק על כולם, ואפושי פלוגתא לא מפשינן.

על כן נראה להלכה ולמעשה שכל אימת שאנו דנים בחיוב מזונותיהם ההכרחיים של הילדים עד גיל שש יש להטילו אך על כתפי האב, אולם כאשר באים אנו לדון על מזונותיהם הראויים, מזונות

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

העודפים על המזונות ההכרחיים, מזונות שמקורם בדיני הצדקה יש לשקול להטיל את אותם המזונות הן על האב והן על האם, בין אם יהיה זה בחלקים שווים ובין אם לא.

בנדון שבפנינו טענה האשה כי :

"מבקשת 3200 ₪ למזונות הילדה היא צורכת הרבה סימלאק , לחודש זה שתי סימילאק, 160 ₪ לחודש, טיטולים בגדים מעון, טיטולים 80 ₪ , חבילה של 62 טיטולים כ 100 ₪ לחודש, היא אוכלת הכל , ירקות בשרים סכום של 2000 ₪ , לי ולילדה ביחד".

האב לעומתה טען :

"אני אברך בסה"כ אני מרוויח כ 3,200 ₪ , אני יוצא מהכולל מוקדם יותר והרב אמר שאני לא אקבל על סדר ב', מקבל 1200 מהכולל , לפעמים 1300 ₪ , ואני עובד בסופ"ש מתייק דפים למשרדים של עו"ד מקבל 2050 ₪ לחודש, בסה"כ 3200 , 3500 זה בחודש טוב

...

לא מוכן לשלם יותר מ 1200 ₪ לחודש מזונות עבור הילדה".

האם אישרה את היקף השתכרותו של הבעל, כעולה מהנתונים שבפני ביה"ד **האם משתכרת לכה"פ כ 4,000 ₪ לחודש.**

לאור מכלול הנתונים נראה שבנסיבות מקרה זה, ועל פי העקרונות שבוארו לעיל, ולפיהם כאשר באים אנו להטיל על האב חיוב מזונות שהינו מעבר למזונות ההכרחיים יש לשקול גם את חיובה של האם בשיעור מסוים של המזונות, ובנסיבות תיק זה, ולאחר מו"מ שהתקיים בין הדיינים, עמיתי לנדון שבפנינו, סבורני כי יש להטיל על האב חיוב מזונות בסך 1,400 ₪ לחודש וזאת החל מתאריך 6.4.18, חיוב זה כולל בתוכו את חיובו בהוצאות החינוך אך יתווסף לו חיוב במחצית הוצאות רפואיות חריגות.

יהודה יאיר בן מנחם, דיין

מצטרף למסקנא

אחיעזר עמראני- אב"ד

גם אני מצטרף למסקנת עמיתי הדיין המצויין הרב יהודה יאיר בן מנחם שליט"א.

אפרים כהן דיין

לאור האמור בית הדין פוסק. :

החל מיום 6.4.2018 סכום המזונות בו חייב האב על פי סעיף ה' ו' בהסכם הגרושין יעמוד על סך 1400 ₪ לחודש , חיוב זה כולל בתוכו את חיובו בהוצאות החינוך אך יתווסף לו חיוב במחצית הוצאות רפואיות חריגות.

ניתן ביום ו' בניסן התשע"ח (22/03/2018).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יחידת ישיבה בן יצחק.

הרב יהודה יאיר בן מנחם

הרב אפרים כהן

הרב אחיעזר עמרני – אב"ד

העתק מתאים למקור

רפאל כהן, המזכיר הראשי

נחתם דיגיטלית ע"י הרב אפרים כהן בתאריך 11:24 22/03/2018